

НАЦІОНАЛЬНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ
ІМЕНІ ЯРОСЛАВА МУДРОГО

БІБЛІОТЕКА І КНИГА В КОНТЕКСТІ ЧАСУ

**Тема року: «Трансформація бібліотек
в умовах викликів та випробувань»**

*Збірник матеріалів
XV Всеукраїнської
науково-практичної конференції
22–24 квітня 2025 року*

УДК 02(477)''20''(06)(082)(0.342.2PDF)

Б 59

Укладач О. Зозуля
Науковий редактор Н. Розколупа

За загальною редакцією
доктора наук із соціальних комунікацій О. Сербіна

Електронне виробничо-практичне видання

Бібліотека і книга в контексті часу. Тема року: «Трансформація бібліотек в умовах викликів та випробувань» [Електронний ресурс] : зб. матеріалів XV Всеукр. наук.-практ. конф., 22–24 квіт. 2025 р. / Нац. б-ка України ім. Ярослава Мудрого, ВГО Українська бібліотечна асоціація ; уклад. О. Зозуля ; наук. ред. Н. Розколупа ; за заг. ред. доктора наук із соц. комунікацій О. Сербіна. – Текст. дані. – Київ, 2026. – Об'єм даних 2,44 Мб.

У збірнику вміщено повні тексти і тези доповідей учасників конференції, що відбулася 22–24 квітня 2025 р. в Національній бібліотеці України імені Ярослава Мудрого.

Видання розраховано на бібліотечних спеціалістів, вчених-бібліотекознавців, представників органів державної влади та місцевого самоврядування, які опікуються питаннями бібліотечної справи.

УДК 02(477)''20''(06)(082)(0.342.2PDF)

ISBN 978-617-95191-8-5

© Національна бібліотека України
імені Ярослава Мудрого, 2026
© ВГО Українська бібліотечна асоціація, 2026
© Автори статей, 2026

Левченко Ю. Зміни у виданні бібліографічних покажчиків Наукової бібліотеки Українського державного університету імені Михайла Драгоманова в умовах повномасштабної війни: на прикладі серій біобібліографічних покажчиків «Вчені УДУ імені М. Драгоманова» та рекомендаційних покажчиків «Російсько-українська війна»	65
--	----

Санковська І. Бібліотека як партнер у роботі з літературою екологічного і кліматичного змісту	69
--	----

КРУГЛИЙ СТІЛ «ЕЛЕКТРОННІ БІБЛІОТЕКИ»

Чорна Т. Цифрова колекція єврейської документальної спадщини в Україні як перший етап формування Національної електронної бібліотеки України	72
---	----

Тітова Н. Повнотекстові електронні бібліотеки як інструмент безбар'єрного доступу до фондів бібліотеки	76
---	----

Милорадович С. Документальна спадщина у вимірі цифрової доступності: досягнення і цілі НІБУ	83
--	----

КРУГЛИЙ СТІЛ «МІЖНАРОДНІ ПРАВИЛА КАТАЛОГІЗАЦІЇ: ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ В БІБЛІОТЕКАХ УКРАЇНИ»

Стрішенець Н. «Опис та доступ до ресурсів» (RDA) – новий етап розвитку	89
---	----

ЗАСІДАННЯ «БЕЗБАР'ЄРНІСТЬ І ПСИХОСОЦІАЛЬНА ПІДТРИМКА В БІБЛІОТЕКАХ»

Каташинська Н. Чек-лист: чи є бібліотеки просторами психосоціальної підтримки?	94
---	----

Задорожна В. Психосоціальна підтримка в бібліотечному просторі: досвід Хмельницької обласної бібліотеки для молоді	99
---	----

Потеляхіна М. Трансформація Центральної спеціалізованої бібліотеки УТОС в умовах повномасштабної війни	105
---	-----

Закірова С. Бібліотеки як центри підтримки вимушено переміщених осіб в Україні і світі	108
---	-----

Лучинська О. Бібліотеки у формуванні безбар'єрного суспільства	112
---	-----

Салтикова А., Шевчук О. Безбар'єрні бібліотечні матеріали: як створювати доступні та зрозумілі інструкції	118
--	-----

*Ірина Санковська,
старший викладач кафедри дошкільної
та початкової освіти Київського сто-
личного університету імені Бориса
Грінченка*

БІБЛІОТЕКА ЯК ПАРТНЕР У РОБОТІ З ЛІТЕРАТУРОЮ ЕКОЛОГІЧНОГО І КЛІМАТИЧНОГО ЗМІСТУ

Сучасники визначають як нагальну – потребу в активному інформуванні суспільства про важливість збереження довкілля. І першочерговою проблема стала віднедавна – з часу невідомого зростання глобальної річної температури на нашій планеті.

Зміна клімату – це вже не віддалена загроза, а суворая реальність, що впливає на найближче майбутнє. Атмосферні явища набувають ознак екстремальності, льодовики стрімко тануть, рівень моря підвищується. Зазначені зміни мають руйнівні наслідки для екосистем, економіки та добробуту мільярдів людей по всьому світу, підкреслюючи потребу активних і виважених дій. Наслідки зміни клімату відчутні в усіх куточках планети: від танучої Арктики до зникаючих тропічних лісів Амазонки.

Подальше нехтування проблемою зміни клімату призведе до незворотних наслідків – масового вимирання видів, нестачі продовольства й води, посилення конфліктів та масштабної міграції населення. Настав час для активного використання відновлюваних джерел енергії, максимального захисту екосистем суші та океану, пошуку природоорієнтованих рішень. Цей час – сьогодні, поки ще є можливість уникнути найгіршого сценарію.

Екологам та кліматологам вкрай потрібні союзники й партнери, яких вони бачать серед бібліотек і громадських організацій. Представники цих соціальних інституцій у спільній роботі спроможні акцентувати увагу громадськості на важливості збереження планети.

Зазвичай працівників бібліотек та членів громадських організацій об'єднує спільне бачення підходів до можливостей екологічної освіти та просвіти. Вони активні у пошуку розмаїття доступних та інтерактивних каналів комунікації і платформ для підвищення екологічної свідомості. Різноманіття підходів передбачає й різноманіття методів: освітні програми, дослідні майданчики, інформаційні кампанії, мистецькі проєкти, дискусії, челенджі, воркшопи, особистий приклад тощо.

У даному випадку багато що залежить від ресурсів бібліотеки: наявного книжкового фонду, активного книгообміну, можливості тематично впливати на замовлення та спонсорські надходження. Важливо пам'ятати, що бібліотеки націлені на широку аудиторію. Бажають охопити, за можливості, всі верстви населення незалежно від віку, статі, статусу чи рівня освіти.

Бібліотеки традиційно користуються високим рівнем довіри серед населення. Вони сприймаються як нейтральні та надійні джерела інформації. Цілком слушно, що для громадських екоорганізацій бібліотеки – це бажані партнери в екологічній та кліматичній просвіті. Тому що цінність навколишнього середовища є універсальною цінністю.

Перебуваючи у складі двох громадських екологічних організацій – «Екологічний клуб «Еремурус» та «Український екологічний клуб «Зелена хвиля», хочу поділитися досвідом такого партнерства з бібліотеками ЦБС Деснянського району міста Києва.

Результатом взаємодії та співпраці стали наступні активності:

- створення тематичних книжкових виставок та колекцій про зміну клімату, сталий розвиток, збереження біорізноманіття;
- проведення тренінгів «Життя в стилі ЕКО», «Мобільна Екошкола», «Я – свідомий споживач»;
- організація й проведення освітніх заходів для педагогів та учнів ЗЗСО – інтерактивних екоуроків «Скажи воді «Спасибі» своїми діями і вчинками», «ВДЕ в моїй місцевості», «Врятуємо Чорне море» та ін., семінарів, круглих столів, кінопоказів, майстер-класів на екологічну тематику;
- зустрічі із залученням експертів, науковців, екоактивістів та письменників;

- проведення інформаційних кампаній про глобальні та місцеві екологічні проблеми і шляхи їх вирішення: «Енергозбереження чи енергоефективність?», «Сортуємо, компостуємо, зменшуємо»;
- створення відеороликів про екологічні та кліматичні видання, рекомендовані твори для зимових челенджів;
- організація і проведення екологічних ігор, конкурсу літературних творів екологічного змісту, вікторин;
- проведення серії вебінарів, присвячених екологічним датам року.

Окремо хотілось би зазначити, що працівники бібліотеки зазвичай прагнули ґрунтовної обізнаності в питаннях, з якими працювали, чи до роботи з якими були залучені. Це безпосередньо стосувалося тем сортування сміття, енергоефективності та зміни клімату.

Таке «занурення» в матеріал супроводжувалося максимальним інтерактивом під час тренінгів «Формуємо екологічну компетентність: від теорії до практики» та «Кліматична освіта для всіх і кожного». Остання тема є нелегкою для пояснення широкій аудиторії навіть з вуст експертів-кліматологів. Це саме той випадок, коли потрібно було розповісти просто про складне. Ось тут у нагоді стали матеріали курсів за вибором «Кліматична абетка» для учнів 3–4 класів та «Клімат-бокс» для учнів 5–6 класів. «Розбір теми» відбувся невимушено і доступно.

З огляду на успішний досвід співпраці екологічних громадських організацій та бібліотек Деснянського району Києва, можна з упевненістю стверджувати, що такий формат партнерства є надзвичайно плідним і перспективним. Він об'єднує зусилля цих інституцій та наближає нас до сталого майбутнього.

Список використаних джерел

1. Пруцакова О. Л. та Санковська І. М. Методичний посібник і навчальна програма курсу за вибором для учнів 5–6 класів ЗЗСО "Клімат-бокс" Клімат-бокс. Планета Прінт, Україна. – Київ, 2022. – 180 с.
2. Санковська І. М. Навчальна програма і методичний посібник до курсу за вибором для учнів 3–4 класів закладів загальної середньої освіти «Кліматична абетка». Інтерсервіс, Україна. – Київ, 2021. – 120 с.

3. Санковська І. М. МЕШ: мобільна екологічна школа // Сучас. шк. України. – 2020. – № 5–6. – С. 72–81.

4. Санковська І. М. Формування в учнів початкової школи навичок раціонального використання енергії. Організація освітньої діяльності в закладах освіти Києва в умовах воєнного стану / за ред. О. Фіданян, М. Войцехівського. – Київ, 2024. – С. 158–171.